

omnibus et inter omnes requiem invenit; sic Agnum sequitur quocumque ierit Felix qui sic multiplicium meritorum præmia recipit: ut multo magis nihil ei jam desit in illa gloria, cui nihil in illa gratia ante defuerit. Cæterum super his omnibus divisionibus gratiarum Fraternitatem vestrā **1319** admoneo, dilectissimi, sic in ipso tanto, et tam pretioso thesauro gloriari, ita suæ electionis signa venerari, ut

A que ad nostram magis profuerint adificationem, et necessaria fuerint ad salutem, semulari studeamus; magnifice in eo semper laudantes et glorificantes ejusdem salutis auctorem, indulgentiae concessorem, gratiæ largitorem, gloriæ redditorem Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

EJUSDEM GAUFRIDI

Epistola ad Albinum cardinalem et episcopum Albanensem.

De condemnatione errorum Gilberti Porretani.

Amantissimo patri et domino **ALBINO**, Dei gratia **B** Albanensi episcopo, domini Papæ vicario, frater **GAUFRIDUS** de Clara-Valle, minimum id quod est.

1. Injunxerat vestra Paternitas venerabili fratri nostro et vestro speciali filio Augustino, ut de mandato vestro mihi imponeret, vobis per epistolam diligenter notum facere qualiter in Remensi concilio, quod dominus papa beatae memorie Eugenius tertius celebravit, super quibusdam capitulis, in expositione Pictaviensis episcopi magistri Gilberti, cognomento Porretani, deprehensis, et reprehensis tractatum, quid et quemadmodum tandem fuerit judicatum. Unde vobis si tardius videor obediare, nou miretur vestra Serenitas; quoniam ante vigiliam festivitatis Omnim Sanctorum verbum aliquod parvum vel grande super hoc non audivi. Eadem die stilum et tabulas apprehendens ceipi scribere, quod optarem vobis, si possem, celerius intimare.

2. Eodem igitur anno, quo prædictus pontifex Eugenius Romanæ Ecclesiæ cathedram sedens, non mediorem primo statim auditu flagitiosis intulit metum, et honestis omnibus e regione fiduciam; magnus quidam vir et bonorum memoria dignus, Arnaldus nomine, et cognomine Qui-non-ridet, in ecclesia Pictaviensi sub prædicto episcopo officium archidiaconale gerebat, non illius adeptus munere, sed ab ejus prædecessore promotus: difficile siquidem talis arbor fructum ejusmodi protulisset. Accidit autem ut ab eodem archidiacono, satis fidei pariter et diserto, super quibusdam capitulis fidei familiariter, ut credimus, ante commonitus, nec aequiescens, in ecclesia deuauum palam argueretur. Appellatum denique est ad Romanam Ecclesiam, et eoram prænominito papa eadem quæstio ventilata: qui in Gallias descendens, utramque partem sibi procepit in solemnitate paschali Parisius præsentari. Adfuit beatissimus pater noster sanctus Bernardus cum eodem papa in eadem solemnitate Parisiensis: cui omne negotium Christi, ubicunque eum contigisset adesse, tanquam omnino proprium, nomine super hoc ambigente, protinus incumbebat.

C Facta est inquisitio secundum prædictum codicem expositionis super Boetium: ab eodem episcopo requisitum ad manus se non habere respondit. Inventa est tamen apud scholares particula quædam, ubi inter cætera continebantur hæc verba: « Si homo, cui diversa conferre [conferunt] ut sit, præ abundanti unius formæ, ut puta sapientiæ, sapientia dicitur ipsa, secundum illud: Tu quantus quantus nihil nisi sapientia es: multo magis Deus, cui diversa non conferre [conferunt] ut sit, dicitur esse sapientia sua, bonitas sua, et cætera. » In huic modum producta est in medium hæc scriptura, et disputabat sanctus Bernardus adversus episcopum, dicens grave verbum et enorme videri; quo dicebatur, diversa non conferre Deo ut sit, quasi conserat unum. Illam quoque similitudinem locutionis emphaticæ procul esse a Deo, nec sicut quilibet hominum sapientia sua dicitur, sed vere et substantive dicam esse sapientiam suam, essentiam suam, divinitatem suam, et non quemadmodum Davus dictus est scelus. Negabat autem episcopus docuisse, vel credidisse aliquando se, vel litteris commendasse, quod divinitas non esset Deus, quod forma vel essentia esset in Deo, qua non esset Deus; et amplius aliquid faciens, discipulos suos episcopum quendam Ebrouensem generosum satis, Rothomagensem **1320** archiepiscopum post futurum, Rotoldum nomine, et magistrum Iwonem Carnotensem testes produxit, quod illud dogma non tenuerit, nec crediderit, invitus quidem, ut satis tunc animadvertisimus, sed suorum stimulatione compulsus, propter verba tamē libelli sui quæ præmissimus. Et quia aliud alii asserebant, injunxit ei summus Pontifex, quatenus ante concilium, quod eodem anno in civitate Remorum celebrare proponerbat, eundem sibi libellum transmitteret studiose scrutandum, et paratus esset in eodem concilio ad objecta plenius respondere.

D 3. Accidit autem, ut expositionem illam saepè dictus dominus Eugenius, ab episcopo sibi directo, venerabili cuidam abbati Præmonstratensi Godescalco de Monte-Sancti-Elegil, qui postmodum la-

ctus est Atrebatensis episcopus, traderet perscrutandam. Qui diligenter, utpote vir disertus, notavit capitula, et ex libris sanctorum catholicorum Patrum auctoritates paukas manifeste contrarias scripsit in schedula, quas ad idem concilium veniens, domino Papæ cum libello Pictaviensis episcopi presentavit. Tulerat autem de medio Dominus anno ipso columnam grandem Ecclesiæ, dominum Albericum Ostiensem, cum omni reverentia memorandum, qui legatione functus in Aquitania, super vita pariter et doctrina illius Gilberti tanta didicerat, ut ipse sibi aliter quam oportuerat conseius, ab ejusdem Ostiensis episcopi ferventissimo zelo præ ceteris ejusdem temporis cardinalibus trepidaret. Nec defuere qui crederent, quod si advixisset idem vir, Pictaviensis ille, quæ ausus est constiteri, presente eo nullatenus presumpsisset. Ventum est ad discussionem capitulorum, quæ prædictus abbas Godescalcus notaverat : sed quia ipse nimis erat elinguis, liber ille cum sanctorum testimoniis ei contrariis a domino Papa traditus Patri nostro sancto Bernardo Claræ-Vallensi. Aderant viri magni nec mediocriter litterati, Gausfredus de Oratorio, Burdigalensis ecclesiæ archiepiscopus, cuius in Pictaviensi episcopus suffraganeus erat ; Milo Morinensis episcopus, religione et scientia satis insignis ; Joslenus Suessionensis episcopus tam sæculari, quam litterali scientia prædilus ; Sugerius abbas Sancti-Dionysii, cui Francorum rex Ludovicus, Jerosolymam proficisciens, totius regni commiserat administrationem. Hi et alii plures cum beato Bernardo prædicta capitula rationibus pariter et Scripturæ sacræ testimoniis arguebant : nisi quod prædictus Gausfredus minus ceteris loquebatur, de industria parcens homini, et iudicio se reservans, sicut humiliter est confessus, et penitentiam egit, audiens dominos cardinales, quorum principales favisse reo, et evidenter etiam fuisse constabat, super auditis objectionibus sece promittere judicatueros.

4. Ingredientibus vero nobis consistorium, prima die cum magnorum voluminum corpora per clericos suos Pictaviensis fecerat afferri, et nos paucas auctoritates Ecclesiæ in sola schedula haberemus : occasione accepta calumniabantur fautores illius D hominis, quod decurtata testimonia proferremus, cum ille codices integros exhiberet ; ubi posset intelligi, quemadmodum verbis propositis precedentia vel sequentia adhærerent. Prolatum tamen capitulum de ejus codice in hæc verba : « Cum dicitur Deus, pertinet ad substantiam, non quæ est, sed qua est. » Quod dum alii atque alii clamantes auctorem arguerent, et adversus eum adhuc tergiversantem non immerito causarentur, sanctus Bernardus ad Episcopum ait : « Quid necesse est circa hujusmodi verba diutius immorari ? Non aliunde procedit scandali hujus origo, nisi quod plures credere vos credunt, et docere, quod divina essentia vel natura, divinitas ejus, savientia, bonitas, ma-

Agnitudo, non est Deus, sed est forma, qua est Deus. Hoc si creditis, palam dicite, aut negate. » Ausus est dicere : « Forma Dei et divinitas, qua Deus est, ipsa non est Deus. » Ecce, ait sanctus Bernardus, tenemus quod quærebamus : scribatur ista confessio. » Præcepit summus Pontifex ; et dominus Henricus Pisanus, tunc Romanæ Ecclesie subdiaconus, futurus postea Claræ-Vallensis monachus, et ex' abbate Sancti-Anastasii sanctorum Nerei et Achillei presbyter cardinalis, ad ejus mandatum potrexit **1321** et attulit chartam, calatum et incaustum. Cum autem scriberet ipsam confessionem : « Et vos, ait Episcopus ad Abbatem, scribite, quod divinitas est Deus. » Nec concitatus ille respondit : « Scribatur, » inquiens, « stilo ferreo in ungue B adamantino, vel sculpatur in silice, quod divina essentia, forma, natura, deitas, bonitas, sapientia, virtus, potentia, magnitudo vere est Deus. »

5. Disputatum est deinde super eodem capitulo, et eosque processum est, ut diceret Sanctus, quod si forma illa Deus non est, melior Deo est, cum ex ea Deus habeat esse ; ipsa autem nec ab eo sit, nec ab eo habeat quidquam. Quod potissimum credidi memorandum propter eam specialiter causam, quia disputatione completa ecclesiæ Remensis armarium mox ingressus, plures exinde tuli codices, et in libro beati Augustini de Trinitate inter alia plura testimonia eadem pene verba, quæ sanctus Bernardus objecerat, reperi in hunc modum : « Deus magnus est nonnisi ea magnitudine, quæ est quod ipse : alioquin illa erit major magnitudo quam Deus. » Cæterum cum de primo capitulo prima die disputaretur, ego fui qui objeci eidem episcopo, audientibus universis, quod verba illa, quæ modo profitebatur, eodem anno Parisius coram domino Papa, et majori parte majorum quæ aderant personarum, penitus abnegasset, et testes produxisset quod talia nunquam crediderat, nunquam docuerat. At ille multum confidens, et amplius forsitan quam postea voluisse, quia negare non poterat se negasse : « Quidquid tunc dixerim, modo, » ait, « hoc dico. » Ego vero suspirans graviter, quod viderem coram tantis judicibus paulo minus impune tanta præsumi : « Ergo sicut rex, inquam, vestrum dictum et dedictum habetis ? »

6. Et factum est, ut disputantibus personis, quæ aderant, super primo capitulo prædicto, occurseret secundum, profitente prædicto episcopo, quod nec unus Deus, nec unum aliquid sint tres personæ, licet tres personæ sint unus Deus, id est, una divinitate ; et sint unum, id est, uno. Et adversus hoc capitulum diutius est disputatum, postquam suggerente sancto Bernardo, et domino Papa præcipiente, ipsum etiam cum priore litteris est commendatum. Qui evidens satis opposita est auctoritas Athanasii in hæc verba : « Supernarum virtutum carmina unum tria, et tria unum esse confirmant. » Sequenti die codices tantos attulimus ad disputationem, ut obstupescerent fautores Episcopi, et a

nobis audirent, quia ecce schedules no*n*a habemus. Faciebat Episcopus in libris beati Hilarii, et de corpore canonum in quorundam Græcorum epistolis verba minus intelligibilia, præsentim in tanta festinatione, et in tanta ac tali multitudine lectari: nec deerant qui pro eo se opponerent, licet parum intelligentes. Addita sunt eodem die capitula duo prioribus, et litteris pariter commendata, quod personales proprietates, et æternarum rerum multitudinem copiosam episcopus idem veraciter esse sine initio proflusteretur, quarum tamen nulla Deus esset, nulla a Deo.

7. Quartum fuit caput, quod natura divina naturam non suscepit humanam, sed persona Filii naturam nostram suscepit, contra illud beati Gregorii: « Quia venit ad nos calceata divinitas humilitate: » Et beati Augustini in libro primo de Trinitate: « Ergo quia forma Dei accepit formam servi, utrumque Deus, et utrumque homo. » Item ejusdem super Evangelio Joannis, in Tractatu septuagesimo quinto: « Semel ipsum exinanivit, et homo, etc. Quis nisi idem ipse Christus Jesus? Sed hic jam sunt omnia; et Verbum in forma Dei, quæ accepit formam servi; et anima et caro in forma servi, quæ accepta est a forma Dei. » Et Leo papa: « Suscepit nos illa natura, quæ nec nostris sua, nec suis nostra consumeret. » Exinde postquam diutius disputatum est, sub eo tenore discessum est, ut dicerent domini cardinales, « Quia ecce audiimus quæ proposita sunt, deinceps judicabimus, qualiter debeant definiri. » Quod verbum eatenus motit corda multorum, ut sequenti die apud sanctum Bernardum convenienter archiepiscopi decem, episcoporum quoque et abbatum, ac magistrorum plurima multitudine. Et quia judicium sibi soli videbantur **1322** reservasse, quos neverant fere omnes errantis potius quam erroris fautores; providere oportere, cum capitulis illis Gilleberti episcopi, suæ et fidei symbolum mitti, ut scirent plenius unde iudicarent. Scriperunt ergo capitula totidem quam expressius potuere, illius verbis suam confessionem contrariam in omnibus et per omnia proponentes, quam de communia omnium convenientia non sine multa deliberatione dictatam iudicaturis facerent exhiberi. Nec tamen verebantur, ne contrarium aliquid iudicarent: sed credebat, nonnullos eorum ad hoc tendere, ut sine aliqua definitione concilium solveretur. Propter quod eidem scripturæ, quam novissimam vobis mittimus, subscripta sunt nomina singulorum qui aderant archiepiscoporum, episcoporum, abbatum et magistrorum, de consensu et convenientia universorum.

8. Et electæ sunt tres personæ, episcopi duo reverendissimi, Hugo Autissiodorensis, et Milo Moricensis, et Sugerius abbas Sancti-Dionysii, qui eamdem scripturam domino Papæ et cardinalibus præsentarent, et dicerent eis: « Pro vestra reverentia sustinuimus minus dignos acceptance sermones, donec tandem audivimus quod de eis judicare velle-

tis. Offerimus ergo et nos vobis nostram confessio-nem, ut non de parte, sed de partibus judicetis. Tenetis confessionem hominis illius scriptam: convenit ut teneatis et nostram. Verumtamen ille vobis sub hoc tenore tradidit suam, ut paratus esset corrigere, si quid vobis aliud videretur: nos hujusmodi conditionem penitus excludentes, sic vobis nostram offerimus, ut noveritis quod in hoc sumus, in hoc perseverabimus, nihil penitus mutatur. » Quibus sine cunctatione dominus Papa respondit, et universis qui miserant eos, renuntiare præcepit, quod ab eadem confessione eorum in nullo prorsus Romana Ecclesia dissentiret; et si stare visi fuerant aliqui pro persona, sed non stabant aliquatenus pro doctrina. Inde fuit quod in insigni palatio, cui nomen est Thau, ecclesia universa conveniens, et interrogatus episcopus Pictaviensis, capitulis singulis libere renuntiavit, hæc eadem verba locutus: « Si vos aliter creditis, et ego; si aliter dicitis, et ego; si aliter scribitis, et ego. » Ibidem dominus Papa auctoritate apostolica, de assensu totius ecclesiae quæ convenerat, capitula ipsa damnavit, districte præcipiens ne eumdem librum legere, vel transcribere, etiam sic reprobatum, quis auderet, nisi prius eum Romana Ecclesia correxisset. Cumque responderet Episcopus: « Ego corrigam ad arbitrium vestrum. » « Non vobis, ait, hæc correctio committetur. »

9. Erant et alia quæ in scholis suis dicebatur auditoribus suis frequenter idem episcopus tradidisse, licet nos dissimularemus; pro multitudine tamen scholarium, qui testimonium perhibebant ab eo audisse multoties, hæc coram omnibus scisse et discrptæ fuerunt chartæ, quæ dicebantur ejus sententias continere: quin igne petitio ad comburendum eas, dixerant quidam sufficere si scinderentur. Quænam fuerint illa capitula, nec tum scire curavi, nec adhuc scio. De extero super capitulis aliis, de quibus mandatum vestre Dignationis accepi, diligenter considerans in libro Glossarum Psalterii, quas idem Gilbertus Porretanus composuit super versum, *Adorate scabellum pedum ejus (Psalm. xcvi, 5)*, ita scriptum inveni: « Caro de terra est, et de carne Mariæ carnem accepit Christus. Hæc sine impietate adoratur a nobis, quia nemo carnem ejus spiritualiter manducat, nisi prius adoret. » Huc usque verba sunt Augustini. Quibus continuo addidit Gillebertus declarationem, quod est additamentum eorum: « Non illa dico adoratione, quæ latra est, quæ soli Creatori debetur, sed illa, quæ in dulia dignior est. Dulia enim adoratio est, quæ etiam creature exhibetur: quæ duas habet species, unam quæ hominibus indiferenter, alteram quæ soli humanitati Christi exhibetur. In libro etiam Glossarum ejus in Epistola sancti Pauli super illum locum, *Propter quod Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen (Philipp. ii, 9)*, ita est commentatus: « Quibusdam videtur hoc nomen datum homini: quod nulla ratione convenit. Hoc enim do-

num esse Filium Dei, hoc nomen esse Deum, quod A non per solam appellationem, 1323 sed per natu- ram super omne nomen est, quod non post passionem suam, sed potius a Patre, a quo habet omnia, cum generaretur, accepit. Hoc ergo non homini datum; nisi forte quis dicat, per adoptionem omne datum: sed adoptivo Deo non flectitur omne genu, nec est in gloria Dei Patris; nam nato ex Deo hoc competit. Dicit tamen Apostolus: *Dedit illi nomen*, etc. Quod ideo dico, quia natus accepit ut per cruce manifestaretur, quod a Patre, dum generaretur, accepit. » Horum ergo capitulorum nihil ejusdem concilii tempore audieramus, nihil penitus noveramus.

10. Videntur autem his contraria haec quae sequuntur: in scripturis beati Leonis papae, quorum auctoritatem sacris canonibus confirmatam optimè novit vestra Discretio. Dicit enim in Sermone paschali: « Non sic creatura in societatem sui Creatoris assumpta est, ut ille habitator, et illa esset habitaculum; sed utrumque Deus de potentia suscipiens, uterque homo de humilitate suscepti. In utraque igitur natura idem est Dei Filius, et nihil est alterius naturæ, quod non sit utriusque. » Item: « In solo dividentes visibilem ab invisibili, corporeum ab incorporeo, et Verbum in Christo hominem, et Christum adoremus in Verbo. » Et infra: « Utrumque fideliter credite, utrumque fideliter adorate, et in unitate Verbi et carnis non sit ulla divisio. » Idem in Sermone de Natali: « Ab illo tempore, quo Verbum caro factum est, nec Deum illum sine hoc quod homo est, neo hominem sine hoc liceat cogitare quod Deus est, cum nihil assumptu divinum, nihil assumptu decesset humanum. Nec enim divinitus humana præjudicant, ne humana divinitus: ipse est caro qui Verbum. » Idem ad Flavianum episcopum: « Sententia est Joannis apostoli et evangelistæ: *Qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est antichristus.* (J an. iv, 3.) Quid autem est solvere Jesum, nisi humanan a Verbo separare naturam? » Augustinus in Definitionibus ecclesiasticorum dogmatum (164): « Homousion Patri et homini adoratur ab Angelis et cuncti creature, sicut Pater et Spiritus sanctus; non homo propter [al. præter] Deum, vel Christus cum Deo, sed homo in Deo, et in homine Deus. » Idem de Prædestinatione sanctorum: « Ille homo ut a Verbo in unitatem personæ assumptus Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? Nam et ipsum Dominum glorie, in quantum homo factus est Dei Filius, prædestinatum didicimus in Apostolo. Prædestinata ista naturæ humanae tanta, tam celsa et summa subiectio, ut quo attolleretur altius non haberet. » Hieronymus in Breviario Psalmorum, super *Adorate scabellum pedum ejus*: « Licet quidem assumptus sit homo, et ad comparisonem Dei omnis creature scabellum pedum ejus est; tamen hoc ipsum scabellum sociatum est Deo. Et de sedili suo videte quam rem andream loqui: Ego ita adoro scabellum,

sicut et thronum. Ego non intelligo aliud sedentem, et alind scabellum, sed totum in Christo thronus est. Quomodo sit nescio, et tamen credo quod sit. Sufficit mihi scire quod scriptum est, quod credo: fideles dicimur, non rationales. »

11. Contra capitulum quartum, secundum quod præscripsimus, sentit Leo papa scribens ad Flavianum episcopum ita: « *Hoc*, inquit Apostolus, *sentite in vobis*, etc. usque in gloria Patris (Philipp. ii, 5-11), assumpti non assumentis provectio est quod dicitur: Deus illum exaltat. Idem scientes, quod semper Filii deitas nullo apud Patrem crevit augmento, prudenter adverte, quod nec cui dictum est, *Terra es, et in terram ibis* (Gen. iii, 19), eidem in Christo dicitur, *Sede a dextris meis* (Psal. cix, 1). » Idem ad Constantinopolitanos: « Dicant adversarii veritatis, quando omnipotens Pater vel secundum quam naturam Filium super universa proverxit, vel cui substantia cuncta subjicit; deitas enim Verbi par in omnibus et consubstantialis est Patri: sed minor erat provehente qui crevit. In natura hominis accepit a Patre, quod in natura deitatis etiam ipse donavit. » Item ad Leonem Augustum, et ad Palæstinos: « Exaltationem qua illum exaltavit Deus, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ad eam intelligimus 1324 pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. » Item: « Quidquid ergo accepit, in tempore secundum hominem accepit, cui quæ non habuit, conferuntur. Forma autem servi in gloria divinae potestatis erecta est: nec interest, ex qua Christus substantia nominetur, vel adoretur. » Hieronymus in Breviario super Epistolam ad Philippienses: « Si ita assumptus homo humiliari dignatus est, divinitas, quæ se humiliare non potest, eum qui humiliatus fuerat, merito exaltavit. Sed et illi donatum est nomen, quod ante non habuit. Unde recte locus hic secundum humanam naturam intelligendus est. » Idem super *Dicit Dominus Domino meo*: « Istum locum Salvator, in Evangelio exposuit, dicens: *Si Christus est*, inquit, *Filius David, quomodo in spiritu vocat eum Dominum?* (Matth. xxii, 43) huic Domino, cui præcipitur ut sedeat? Deus enim non sedet: assumptione corporis sedet. Huic ergo præcipitur ut sedeat qui homo est, qui assumptus est. » Augustinus contra Maximum: « *Donavit illi nomen*, etc. Homini donavit ista, non Deo. Ac deinde in qua forma crucifixus est, ipsa exaltata est; ipsi donatum est nomen quod est super omne nomen, homini Christo secundum carnem mortuo, resurgentem, ascendentem. Donatur enim nomen quod est super omne nomen. »

12. De cætero, ut epistola finem deinceps sortiatur, si placuerit vestra Discretioni super prioribus capitulis quatuor plenius edoceri, in sermonibus beati Bernardi super Cantica cantorum diligenter de eisdem disputatio continetur. Optamus et oramus, ut bene semper in Domino valeat vestra Paternitas. Recommendamus vobis fratres nostros.

(164) Hic liber non est Augustini: tribuitur

Gennadio.

de Fossa-Nova. De prosperitate vestra, et statu Ecclesiae sanctae certitudinem satis vellemus audire.

15. Vix perfecta erat epistola hæc ab eo, cui tradita fuerat ad scribendum, et ecce eadem hora voluntas Domini fuit, ut mihi occurreret quod volebam. Ab altero siquidem fratre, priusquam mihi præsens epistola redderetur, scriptura alia diu quæsita, jam penitus desperanti mihi exhibita est, quam super eisdem capitulis ante annos pene quadraginta edideram cum ipso symbolo, quod domino Papæ et Romanæ Ecclesiae ex parte decem archiepiscoporum, et omnium episcoporum pene, qui in illa adhuc die Remis inventi sunt cum abbatibus maximis atque plurimis, et magistris scholarum, et subscriptis nominibus singulorum, per superius memoratas personas fuerat præsentatum. Unde satis exultans, illam quoque scripturam adjiciens huic epistola, tanquam charissimo domino meo vobis utramque filiali devotione transmitto.

14. Audivi etiam, quod super damnatione Petri Abælardi diligentia vestra desideret plenius nosse similiter veritatem, cujus libellos piaz memorie dominus Innocentius papa secundus in urbe Roma,

A et in ecclesia beati Petri incendio celebri concremavit, apostolica auctoritate hæreticum illum denuntians. Nam et ante plures annos venerabilis quidam cardinalis et legatus Romanæ Ecclesiae, Cono nomine, regularis quondam canonicus ecclesiae Sancti-Nicolai de Aruasia, Theologiam ejus, Sessione concilium celebrans, similiter concremaverat, ipsum Petrum præsentem arguens, et convictum de hæretica pravitate condemnans. Unde vestro si placuerit desiderio, per libellum de vita sancti Bernardi, et per ejus epistolas missas ad curiam satissiet. Inveni tamen in Clara-Valle libellum cujusdam abbatis Nigrorum monachorum, quo errores ejusdem Petri notantur : quem et olim me vidisse recordor ; sed a multis annis, ut custodes librorum asserunt, studiose quæsitus primus quaternio non potuit inveniri. Propter quod propositi nostri est in Franciam destinare ad monasterium, cuius abbas exstitit qui eudem librum composuit : et si recuperare potero, transcribi facere codicem totum, et mittere vobis. Credo enim quod vestre inquisitioni sufficere debeat, ut cognoscatis, quæ, quemadmodum, quare sint condempnata.

EJUSDEM GAUFRIDI LIBELLUS

CONTRA CAPITULA GILBERTI PICTAVIENSIS EPISCOPI (165).

1325 1. Quatuor quædam in his schedulis capitula, lector, invenies, quæ in magna nuper ecclesia propalata et reprobata sunt, tanquam manifeste repugnantia veritati, nec culibet veritati, sed ei cuius injuriam dissimulare non licuit ; quod ea vel maxime fideli catholice obtineat fundamentum. Hi sunt panes absconditi, quos celebris ille magister, Porreta agnomine, nomine Gillebertus, suis non parvo tempore discipulis venditarat : nec paucos eorum furtivis inebriarat aquis, præsertim animos juveniles novitate gaudentes ; sine clave, quæ Christus est, in divinas paginas irruentes ; sine Spiritu, qui solus ea novit, scrutantes ipsa etiam alta Dei. Inter ejusmodi, nova dogmata celabantur ; sed in lucem aliquando prodiere.

2. Horrebant Catholicorum aures profanam novitatem, et eo usque zelus prorupit, ut prædictus Gillebertus, jam tunc quidem Pictaviensis episcopus, in præsentia summi pontificis Eugenii tertii super his pulsaretur. Elegit autem negare omnia, etiam quæ Pictavis in synodo sua manifeste arguebatur suis confessus. Inter negandum tamen anfractuosis quibusdam, more suo, verborum cavillationibus utebatur : ut facile Vir apostolicus animadverteret, prorsus aliquid apud eum de anathemate Jericho latitare.

3. Itaque eodem anno descensurus in Galliam,

(165) Ex manuscripto codice Longi-Pontis.

C causam distulit ; et Parisius facta est secunda interrogatio de eodem. Agebant quidam pro eo, quidam pro fidei veritate, maxime Claræ-Vallis reverendissimus Abbas : sed cautius forte videbitur simplici narratione contentum, quod ad personas pertinet, silentio præterire. Ibi quoque et objecta negavit, et testes protulit suos olim discipulos, tunc coepiscopos, quod nihil tale aliquando docuisset. Scripsérat autem librum super tractatum Boetii de Trinitate satis commentitie commentatus, ubi copiose quidem præfatos errores disseminarat : pluribus tamen locis, sinuosis quibusdam voluminibus caput contingens serpentinum. Postulatus hunc librum, ad manum se habere negabat : nec facile erat, præsertim ob discussionem a suis eum discipulis obtainere. Prolatæ sunt tamen particulæ quædam : sed, ut poterat, etiam manifesta capitula detorquebat, non parvis in hoc patrociniis utens : demum jussus est summo Pontifici integrum mittere corpus libri.

D 4. Factaque est inquisitio tertia in urbe Remorum, ubi prædictus papa magnum eodem anno concilium celebravit, congregatis quatuor regnorum episcopis, Galliæ, Germaniæ, Angliæ et Hispaniæ : ubi jam dissimulandi facultas non fuit, cum ex propriis litteris evidentius argueretur. Sed et ipse, paratis sibi patrociniis, factus videtur audacior, ut ex hoc dedignaretur amplius diffiteri, quod tanto